

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 137/2023-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej spoločnosťou Jurek, advokátska kancelária, s. r. o., Páričkova 15, Bratislava, IČO 47 253 983, v mene ktorej koná advokát JUDr. Pavel Jurek, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 C 201/2012 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 C 201/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 21 C 201/2012 konal bezzbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **1 500 eur**, ktoré **je** jej Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľke **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **796,28 eur**, ktorú **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. februára 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21 C 201/2012 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka tiež navrhuje, aby ústavný súd vydal nález, ktorým by prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal jej finančné zadosťučinenie v sume 30 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 137/2023-18 z 15. marca 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky v plnom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou z 5. novembra 2012 domáhala vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov po rozvode. Vo veci boli nariadené a vykonané pojednávania 3. októbra 2016, 9. januára 2017, 6. marca 2017, 30. novembra 2017, 12. marca 2019 a 14. novembra 2019. Ďalšie nariadené pojednávanie na termín 13. júla 2022 bolo zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne.

4. Podľa sťažovateľky jej vec nie je po skutkovej a právnej stránke náročná a v prípade nenastali objektívne dôvody, ktoré by bránili prejednaniu veci, pričom sporové strany si plnia svoje procesné povinnosti. Dĺžku napadnutého konania presahujúcu 10 rokov považuje za neprimeranú. V jej veci je okresný súd nečinný a po dobu dlhšiu ako 3 roky nebolo vykonané žiadne pojednávanie.

5. Sťažovateľka podala 6. decembra 2022 sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní. Predseda okresného súdu v prípise z 27. januára 2023 vyhodnotil sťažnosť ako čiastočne dôvodnú a vec zaradil medzi sledované veci. Podľa sťažovateľky okresný súd za obdobie dvoch mesiacov, keď rozhodoval o jej sťažnosti na prietahy, ani len nenariadil pojednávanie.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

6. V podaní doručenom ústavnému súdu 24. apríla 2023 predseda okresného súdu uviedol, že v napadnutom konaní došlo šesťkrát k zmene zákonného sudcu, pričom predmetná vec bola poslednému zákonnému sudcovi Mgr. Petrovi Machovi pridelená na prejednanie a rozhodnutie 10. januára 2023. Na základe sťažnosti sťažovateľky na prietahy v napadnutom konaní okresný súd v prípise z 27. januára 2023 konštatoval nečinnosť okresného súdu v období od 6. februára 2013 do 26. apríla 2015, od 27. augusta 2015 do 10. marca 2016 a od 11. marca 2020 do 17. marca 2022. S výnimkou týchto období nečinnosti konal okresný súd plynulo a bez akýchkoľvek prietáhov. Predseda okresného súdu vyslovil názor, že k predĺženiu napadnutého konania prispeli aj strany sporu. V predmetnej veci bolo z celkovo 15 pojednávanií odročených či zrušených 12 pojednávanií,

z toho až 10 na strane strán sporu (práceneschopnosť žalovaného, mimosúdna dohoda, návrh na prerušenie konania), raz z dôvodu práceneschopnosti predchádzajúcej zákonnej sudkyne a raz z dôvodu prijatých opatrení v súvislosti s predchádzaním šírenia ochorenia COVID-19. V ďalšom poukázal na nadmernú zaťaženosť sudcov okresného súdu a jeho dlhodobu nepriaznivú personálnu situáciu, na ktorú opakovane upozorňujú príslušné ministerstvo. V súvislosti so sťažovateľkou navrhovaným finančným zadosťučinením považuje sumu za neprimeranú, pričom navrhovaný rozsah sťažovateľka žiadanými výnimočnými okolnosťami ani nepreukázala.

6.1. K vyjadreniu predsedu okresného súdu bolo priložené aj vyjadrenie zákonného sudcu, ktorý uviedol, že po pridelení spisu a jeho preštudovaní dal 17. februára 2023 v rámci prípravy pojednávania pokyn vyššiemu súdnemu úradníkovi na vyžiadanie aktuálnych procesných stanovísk oboch strán a návrhov na dokazovanie s prihliadnutím na čas, ktorý uplynul od ich predchádzajúcich podaní vo veci, a tiež s prihliadnutím na doterajší prístup strán k dokazovaniu. Na výzvu reagovala iba sťažovateľka (ako žalobkyňa) podaním doručeným 23. marca 2023. Vo vyjadrení zákonný sudca uviedol: „*Súd je pripravený ma ďalší procesný postup, a po doručení tejto odpovede žalovanému, posúdení jednotlivých návrhov na prípravu dokazovania (aj tých skôr navrhnutých) (súd) nariadi v dohľadnom čase pojednávanie.*“ Zákonný sudca tiež vyjadril názor, že k viac ako 10-ročnej dĺžke napadnutého konania prispela aj procesná (ne)aktivita oboch strán sporu, ktoré sa opakovane nezúčastnili nariadených pojednávanií a žiadali ich odročovanie s poukazom na ich rokovanie o zmierlivom vyriešení veci, či kvôli práceneschopnosti žalovaného. Na základe zhodného návrhu strán bolo napadnuté konanie aj prerušené od 18. januára 2018 do 10. júla 2018.

7. V rámci repliky sťažovateľka v podaní doručenom ústavnému súdu 26. apríla 2023 uviedla, že okrem predsedom okresného súdu konštatovaného obdobia nečinnosti je prietrahovým aj obdobie od 17. marca 2022 doteraz, keďže v uvedenom období sa žiadne pojednávanie ani neuskutočnilo, ani nebol nariadený termín pojednávania. V súvislosti s tvrdenou skutočnosťou o odročovaní a rušení nariadených pojednávanií uviedla, že z obsahu spisu vyplýva, že v deviatich prípadoch bolo pojednávanie odročené na žiadosť protistrany (žalovaného). V tomto sťažovateľka polemizuje nad opodstatnenosťou dôvodov odročenia pojednávanií zo strany žalovaného a ich posúdením okresným súdom. Podľa jej názoru je v posudzovanom prípade zrejmé, že žalovaný mal možnosť vyjadriť sa k všetkým procesným podaniam, dôkazom predloženým sťažovateľkou, mal možnosť v plnej miere navrhovať dôkazy na preukázanie svojich tvrdení a v neposlednom rade aj možnosť zúčastniť sa pojednávanií, a preto pri rozhodovaní okresným súdom o žiadostiach žalovaného o odročenie pojednávania mala byť zohľadnená aj skutočnosť, že nie je potrebné žalovaného už vypočuť, pričom jeho výsluch po účinnosti Civilného sporového poriadku ani nebol stranami do uskutočnenia pojednávania navrhovaný. V tomto kontexte mala byť uprednostnená zásada rýchlosti a hospodárnosti konania pred právom strany osobne sa zúčastniť pojednávania.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je rozhodovanie o tom, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010, II. ÚS 123/2022).

11. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokovanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (IV. ÚS 187/07, III. ÚS 241/2017, I. ÚS 477/2020, II. ÚS 573/2022). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

13. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že dĺžka posudzovaného konania nebola závislá od skutkovej zložitosti veci. Po právnej stránke možno danú vec, teda rozhodovanie súdu o návrhu na vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, považovať za štandardnú, nijako sa nevymykajúcu bežnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej alebo skutkovej zložitosti veci, ani na to účastníci konania nepoukázali.

14. Správanie sťažovateľky ako strany sporu je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľka neprispela k priet'ahom v napadnutom konaní, naopak, aktívne sa zaujímala o priebeh konania vo veci, o čom svedčí aj jej sťažnosť na priet'ahy v konaní adresovaná predsedovi okresného súdu.

15. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, bol postup samotného okresného súdu. Z doteraz uvedeného je zrejmé, že napadnuté konanie pred okresným súdom trvá viac ako 10 rokov bez vydania meritórneho rozhodnutia. Takýto stav konania a jeho dĺžku treba už samy osebe považovať za neprimerané, ústavnoprávne neakceptovateľné, a teda za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. v čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania ústavný súd hodnotí napadnuté konanie ako konanie poznačené zbytočnými priet'ahmi bez potreby vyhodnocovania jednotlivých čiastkových úkonov okresného súdu.

16. V súvislosti s okolnosťou, na ktorú poukázal predseda okresného súdu, spojenou s dlhodobou personálnou poddimenzovanosťou, v dôsledku ktorej aj v posudzovanom prípade došlo k viacnásobnej zmene zákonného sudcu, ústavný súd uvádza, že na ňu v okolnostiach danej veci nemohol prihliadnuť. Priet'ahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva, zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe. Nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté priet'ahy, a to len v tom prípade, ak sa na tento účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Celkovú dĺžku súdneho konania v trvaní viac ako desiatich rokov vo veci tvoriacej bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov nemožno ospravedlniť zložitnosťou danej veci a ani akýmikol'vek objektívnymi ťažkosťami súdu ako takého.

17. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na zjavne neprimeranú celkovú dĺžku konania, ako aj na zistené obdobia nečinnosti v postupe okresného súdu (bod 6 tohto nálezu) dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom ústavnej intenzity, preto rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

18. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci

konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľky právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

20. Sťažovateľka sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia proti okresnému súdu v sume 30 000 eur, pričom poukazuje na skutočnosť, že v jej veci ani napriek zjavne neprimeranej dĺžke konania nedošlo k odstráneniu stavu právnej neistoty, čo bráni sporovým stranám plne disponovať s vlastným majetkom *„za dobu, kedy objektívne dochádza k výrazným objektívnym zmenám na trhu (najmä nehnuteľnosti).“*

21. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Ústavný súd v okolnostiach danej veci poukázal na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezavávajú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (IV. ÚS 43/06, IV. ÚS 135/07). Vo výnimočných prípadoch daných špecifickými okolnosťami (ako to je aj v ústavnej sťažnosťou napadnutom konaní vedenom okresným súdom, na čo poukázal aj predseda okresného súdu vo vyjadrení z 24. apríla 2023), za ktorých všeobecný súd koná, však enormná zaťaženosť všeobecných súdov hraničiaca s ich schopnosťou zabezpečiť v relevantnom čase (obvyklý) riadny chod orgánov verejnej moci môže predstavovať okolnosť hodnú osobitného zreteľa pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia (IV. ÚS 471/2012, II. ÚS 138/2021).

23. Berúc do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľky a všetky okolnosti daného prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného

zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou a že samotné deklarovanie porušenia uplatnených práv implicitne zahŕňa aj satisfakčný prvok (napr. III. ÚS 204/2021), považoval ústavný súd priznanie sumy 1 500 eur za finančné zadosťučinenie primerané konkrétnym okolnostiam napadnutého konania (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

24. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľka si uplatnila nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za tri úkony právnej služby.

25. Ústavný súd sťažovateľke priznal náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti, podanie repliky). Za tieto úkony uskutočnené v roku 2023 patrí odmena v sume trikrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume trikrát po 12,52 eur. Tieto trovy právneho zastúpenia v sume 663,57 eur, keďže právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade zvyšujú o 20 %. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 796,28 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

26. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu